

**NORMATIVNI OKVIR KAO OSNOVA KVALITETA
FINANSIJSKOG IZVEŠTAVANJA NA PODRUČJU
REPUBLIKE SLOVENIJE, REPUBLIKE MAKEDONIJE
I REPUBLIKE SRBIJE**

Dragana Randelović

Visoka poslovna škola strukovnih studija Leskovac, Srbija

✉ randjelovic.dragana@vpsle.edu.rs

Tadija Đukić

Univerzitet u Nišu, Ekonomski fakultet, Srbija

✉ tadija@eknfak.ni.ac.rs

UDK
657.375
(497.4-
497.7-
497.1)
Pregledni
rad

Apstrakt: Kvalitetno finansijsko izveštavanje je preduslov efikasnog funkcionisanja tržišta kapitala usled ekonomsko-finansijske globalizacije poslovanja. U zemljama Istočne i Centralne Evrope, gde je u periodu socijalizma vođenje poslovnih knjiga i priprema završnih računa, bilo prilagođeno potrebama planske ekonomije, neophodno je aktivno raditi na usklađivanju nacionalnih propisa sa međunarodnim, kao i na kulturi finansijskog izveštavanja, jer veliki broj privrednih subjekata, ne razume suštinsku ulogu i značaj kvalitetnog sistema finansijskog izveštavanja za jačanje poslovnih potencijala. U radu smo sagledali računovodstvenu regulativnu finansijskog izveštavanja Slovenije, Makedonije i Srbije, kako bi dali ocenu postojećeg stanja i ukazali na moguće pravce unapređenja ovog procesa, što bi imalo za cilj jačanje konkurentnosti nacionalnih ekonomija navedenih zemalja na svetskom tržištu. U poređnom analizom zakonskih i profesionalnih rešenja, kojima se uređuje sistem finansijskog izveštavanja u ovim državama, uočene su određene nedoslednosti njihovih zakonskih regulativa u odnosu na međunarodnu regulativu, posebno u delu finansijskog izveštavanja za mikro i mala preduzeća. Takođe, u Srbiji i Makedoniji, uočeno je i nedovoljno angažovanje profesionalnih organizacija i tela, što zahteva odgovarajuću reakciju države u pogledu definisanja uslova i odgovornosti za obavljanje računovodstvenih i poslova revizije, a radi višeg kvaliteta rada u ovoj oblasti. To bi omogućilo privrednim subjektima pristup izvorima finansiranja pod povoljnijim uslovima, podizanje njihove konkurentnosti prednosti kvalitetnim informacijama sadržanim u finansijskim izveštajima, kao i dalji razvoj preduzetničke aktivnosti koja generator najrazvijenijih ekonomija sveta.

Primljeno:
17.11.2015.
Prihvaćeno:
19.02.2016.

Ključne reči: finansijsko izveštavanje, MSFI, normativni okvir, računovodstvo, revizija

1. Uvod

Globalizacija je najznačajniji proces današnjice koji briše društvene, političke i ekonomske granice. U ekonomskom smislu, proces globalizacije dovodi do rastuće povezanosti nacionalnih ekonomija, što rezultira stvaranjem globalnog tržišta robe, rada i kapitala. U savremenom poslovnom ambijentu, mogućnost opstanka i razvoja imaju oni privredni subjekti koji prepoznaju potencijale globalnog tržišta za sticanje konkurentne prednosti, putem širenja poslovnih aktivnosti. Finansijsko izveštavanje, u uslovima kada poslovni horizonti prevazilaze nacionalne granice, predstavlja osnovu međusobnog komuniciranja i povezivanja poslovnih subjekata širom sveta. Finansijski izveštaji jesu lična karta preduzeća, jer prezentuju imovinsko stanje, finansijske tokove i prinosnu snagu, što korisnicima, osobito eksternim, pomaže u oceni poslovnih mogućnosti i rizika. S obzirom na značaj i odgovornost finansijskog izveštavanja za rast i razvoj privrednih subjekata, a i šire, za socio-ekonomski prosperitet jednog društva, neophodno je obezbediti odgovarajući kvalitet informacija sadržanih u finansijskim izveštajima. U uslovima kada slobodno tržište ne može postići zadovoljavajući kvalitet finansijskog izveštavanja, javlja se potreba za regulisanjem ovog procesa kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom nivou, te dolazi do razvoja globalnih opšteprihvatenih pravila i principa kojima se uređuje ovaj proces. Razumljivost, relevantnost i pouzdanost informacija sadržanih u finansijskim izveštajima i van granica pojedinih država, otvara mogućnost za korišćenje jeftine radne snage, eksploataciju drugih resursa, prodor na nova tržišta, što neminovno zahteva državni i profesionalni intervencionalizam u oblasti finansijskog izveštavanja.

Za zemlje u razvoju, kakva je Srbija i zemlje iz okruženja, prednosti globalizacije poslovanja, prvenstveno se odnose na mogućnosti privlačenja stranog kapitala i izlazak na svetsko tržište. Srbija, kao i ostale bivše jugoslovenske republike, teži ka jačanju konkurentnosti na makroekonomskom nivou, što će joj omogućiti intenzivnije integrisanje u međunarodne ekonomske tokove. U ovim zemljama, otvaranje nacionalnih ekonomija, liberalizacija tržišta, jačanje bankarskog sektora i finansijskih institucija, zahteva podršku odgovarajuće infrastrukture, čiji je svakako najznačajniji segment efikasni sistem finansijskog izveštavanja. U ovom radu sagledani su modeli finansijskog izveštavanja Slovenije, Srbije i Makedonije, radi uočavanja specifičnosti normativnih okvira ovih zemlja u odnosu na EU regulativu. Takođe, ocenjena su postignuća u integraciji računovodstvenih zahteva definisanih zakonskom, profesionalnom i internom regulativom, u poslovnu praksu privrednih subjekata koji posluju na području pomenutih zemalja.

2. Finansijsko izveštavanje zemalja u razvoju u uslovima globalizacije poslovanja

Globalizacija, liberalizacija, ubrzani tehničko-tehnološki razvoj jesu najizražajniji procesi koji odlikuju savremeno društvo. Globalizacija predstavlja ekonomsko, političko-pravno i kulturološko ujedinjavanje sveta, podstaknuto i podržano razvojem novih informatičkih i telekomunikacionih tehnologija. Ekonomska globalizacija je najznačajniji aspekt ovog procesa, jer je ostvarivanje ekonomske koristi osnovni motiv i ishodište brojnih društvenih, ekonomskih i političkih odnosa, koji dovode do nastanka jedinstvenog tržišta, formiranja trgovačkih blokova i globalnih kompanija. Globalizacija i internacionalizacija kapitala je odraz ekonomskih i tržišnih zakonitosti te se ljudskom voljom ne može prekinuti. Tim pre, što sve relevantne međunarodne organizacije (Svetska banka, MMF, WTO), teže ka jačanju globalnih procesa i razvoju tzv. *nove ekonomije*. Novi koncept ekonomije ne vidi ekonomski rast kao krajnji cilj, već naglašavanju međunarodnu dimenziju ljudskog blagostanja (Čekerevac, 2007). Međutim, ovaj proces pored pozitivnih ima i određene negativne implikacije. Tržišne i ekonomske zakonitosti, čine da proces globalizacije i razvoja jedinstvenog tržišta roba, rada i kapitala, dovodi do seljenja kapitala u područja koja obiluju jeftinom radnom snagom ili sirovinama. Obično se radi o područjima koja su na nižem nivou tehničko-tehnološkog razvoja, što dovodi do zaoštavanja tržišnih protivurečnosti. Pozicija rada postaje sve slabija, a pozicija kapitala postaje sve jača. Na taj način, velike svetske kompanije internacionalizuju svoje poslovanje na tržištima koje karakteriše niska cena rada i sirovina, što im omogućava veću profitabilnost i porast tržišnog učešća. Međunarodne organizacije i institucije, monetarnom i finansijskom politikom omogućavaju ovim kompanijama alokaciju i realokaciju resursa, što čini da ovaj proces, iako *pod okriljem razvoja ljudskog blagostanja*, rezultira bogaćenjem manjine (SAD, EU, Japan) i siromašenjem većine, uz brojne društvene i ekološke implikacije (Vojnić & Veselica, 2007).

Međutim, ekonomska globalizacija je proces koji je u ekspanziji i takav trend biće nastavljen i u nastupajućem periodu, usmeravanjem ekonomske politike ka međunarodnim ekonomskim i regionalnim integracijama. Stvaranje Evropske unije ukazuje na dominaciju interesa, nad nacionalnim suverenitetom, jer jedinstveno evropsko tržište pruža veće šanse privrednim subjektima za rast i razvoj, ali ih izlaže i većem riziku u slučaju neadekvatnog ponašanja.

Opstanak, nerazvijene i zemlje u razvoju mogu obezbediti očuvanjem vlastitog identiteta uz poštovanje identiteta drugih zemalja. Srbija, kao i ostale bivše jugoslovenske republike nakon liberalizacije tržišta i otvaranja nacionalnih privreda ka svetu, teži ubrzanom razvoju putem integracija u Evropsku uniju. Ove zemlje trebaju raditi na privlačenju inostranog kapitala, ali i na stvaranju

povoljnog privrednog ambijenta za jačanje konkurentskih prednosti domaćih preduzeća ne samo u nacionalnim, veći i u međunarodnim okvirima. Opstanak i dalji razvoj privrednih subjekata, a samim tim i ekonomija ovih zemalja, moguć je jedino, ukoliko privreda adekvatno odgovori surovoj međunarodnoj konkurenciji koju čine uspešne firme iz različitih zemalja, multinacionalne kompanije sa prepoznatljivim brendovima, kao i kompanije koje svoje komparativne prednosti zasnivaju na najsavremenijoj tehnici i tehnologiji, načinu organizacije poslovanja, visokokvalifikovanim i usko specijaliziranim kadrovima.

Finansijski izveštaji jesu lična karta preduzeća, jer sadrže finansijske informacije o svim aspektima njegove poslovne aktivnosti, te predstavljaju sredstvo putem kojeg preduzeće komunicira sa ostalim stejkholderima. Stoga, finansijski izveštaji jesu bitan faktor koji omogućava nesmetano funkcionisanje tržišta robe, rada i kapitala u uslovima internacionalizacije poslovanja. Upravo je to razlog, zbog čega razvijene zemlje angažuju značajne resurse i posvećuju pažnju jačanju računovodstvene regulative. Tako je u SAD, SEC zadužena za razvoj i održavanje računovodstvene regulative, putem razvoja i implementacije sopstvenih pravila, kao i putem razvoja seta standarda privatnih računovodstvenih tela poput FASB-a. Iako u svetu postoje različiti računovodstveni standardi koji se primenjuju u pojedinim zemljama, IASB čini napore da koncipira jedan prihvatljiv set standarda na globalnom nivou, koji će obezbediti uporedive, pouzdane i transparentne finansijske izveštaje, čime će se podstaći međunarodno kretanje kapitala i razmena dobara i usluga (Deloitte&Touche, 2003). Dalje unapređenje, procesa harmonizacije i standardizacije finansijskog izveštavanja ide u pravcu ujednačavanja pojedinih nacionalnih standarda i IFRS, gde je od posebnog značaja za ovaj proces, konvergencija IFRS i GAAP.

Za zemlje u razvoju usklađivanje nacionalne sa međunarodnom regulativom je prioritet, jer to može unaprediti kvalitet i međunarodnu uporedivost finansijskih izveštaja, što će omogućiti otvaranje njihovih nacionalnih privreda ka svetu. Naime, prema realizovanim studijama postoji povezanost likvidnosti tržišta i troškova kapitala preduzeća sa usvajanjem IFRS. Smatra se da usvajanje IFRS doprinosi povećanju likvidnosti tržišta (Daske et al., 2008). Takođe, veća transparentnost finansijskog izveštavanja, na šta sugerise neposredna primena IFRS, utiče na smanjenje troškova finansiranja i povećanje vrednosti kapitala firmi koje primenjuju standarde za pripremu svojih finansijskih izveštaja (Daske et al., 2011). Dakle, na nivou pojedinih nacionalnih ekonomija, uspostavljeni računovodstveni sistem, a samim tim i sistem finansijskog izveštavanja može biti katalizator finansijskog razvoja privrede (The Association of Chartered Certified Accountants [ACCA], 2012). Smanjenjem asimetričnosti informacija i povećanjem poverenja u finansijske izveštaje preduzeća, kroz usvajanje i primenu adekvatne normativne regulative finansijskog izveštavanja pojedine zemlje, trebaju obezbediti kvalitetnu podršku razvoju tržišta kapitala, čime se dugoročno omogućava globalni ekonomski rast i stabilnost.

Imajući u vidu značaj normativnog okvira finansijskog izveštavanja za razvoj i stabilnost tržišta, ne čudi zalaganje međunarodnih organizacija i institucija, poput WTO i IMF, za usvajanje i primenu visokokvalitetnih računovodstvenih standarda, tj. IFRS. Njihovom primenom obezbeđuje se veća zaštita investitora, čime se stvaraju uslovi za privlačenje stranih investitora, na šta ukazuje i studija koja je obuhvatila 124 zemalja u razvoju, kod kojih je došlo do povećanja stranih direktnih investicija, usvajanjem IFRS (Gordon et al., 2012).

Zemlje Istočne i Centralne Evrope u tranzicionom periodu težile su sticanju puno pravnog članstva u Evropsku uniju. Evrointegracija i prelazak na tržišnu privrednu, značila je i prihvatanje pravila finansijskog izveštavanja zasnovanih na anglosaksonskom ili kontinentalnom konceptu. Napuštanje računovodstvenog sistema, koji je bio namenjen državnim organima, i prelazak na međunarodno priznate forme finansijskog izveštavanja, bio je preduslov za prevazilaženje informacione asimetrije između uprave preduzeća i eksternih korisnika finansijskih izveštaja. Odlukom Saveta ministara Evropske unije, počev od 2005, sva preduzeća čijim se hartijama od vrednosti trguje na berzama EU, imaju obavezu primene MRS i MSFI prilikom pripreme finansijskih izveštaja, što je bio i motiv više da ove zemlje započnu proces usklađivanja nacionalnih normativnih okvira sa međunarodnim i u uspostavljanjem odgovarajućih mehanizama nadzora nad primenom istih u praksi.

Poput ostalih zemalja komandne ekonomije, Srbija i druge bivše jugoslovenske republike prilikom prelaska ka razvijenoj tržišnoj privredi morale su da pređu dug put od društva koje je karakterisala državna dominacija u uređivanju i usmeravanju ekonomskih aktivnosti do ekonomija u kojima vladaju zakoni tržišta. Svakako da se mesto i uloga računovodstva menjala u novonastalom okruženju. Računovodstvo umesto instrumenta državne ekonomske uprave, postaje instrument kojim društvena zajednica raspolaze u regulisanju ekonomskih tokova (Barley, 1995). Međutim, ove države iako su imale slične pozicije, nakon raspada Jugoslavije, dosegle su različite nivoe evrointegracija. Zbog uticaja političkih, ekonomskih i kulturoloških faktora, navedene države su više manje uspešno prihvatile evropske vrednosti i nastojanja koja se odnose na finansijsko izveštavanje. Pored razlika između navedenih država u aktuelnim zakonskim propisima, varira i uticaj i kvalitet računovodstvene profesije. Stoga, postoje razlike u pogledu kvaliteta i poverenja u finansijske izveštaje preduzeća koji posluju na teritoriji nekadašnje Jugoslavije. Ovakvo stanje utiče na trenutne mogućnosti pojedinih država za izlazak na evropsko i svetsko tržište, kao i na privlačenje inostranog kapitala i pozajmljenih izvora finansiranja, čime se determiniše potencijal ovih zemalja u pogledu daljeg privrednog rasta i napredovanja. Dakle, kvalitetan model finansijskog izveštavanja koji je efikasno implementiran u privredni sistem jedne države ima višestruki pozitivni uticaj, koji se ogleda u:

- Privlačenju stranih, direktnih i portfolio investicija;

- Porastu sklonosti ka investiranju i štednji, te razvoju finansijskog tržišta;
- Većem poverenju investitora i kreditora u prikazane performanse preduzeća, pa samim tim smanjenju cene kapitala;
- Dostupnijim izvorima finansiranja za mala i srednja preduzeća
- Smanjenju informativne asimetrije koja postoji između menadžmenta i eksternih korisnika;
- Unapređenju korporativnog upravljanja;
- Transparentnoj privatizaciji državnih preduzeća;
- Stvaranju relevantne i pouzdane informacione osnove za vođenje makroekonomske politike države.

Ne postoji savršen i jednom za svagda definisan okvir finansijskog izveštavanja, ali je neophodno raditi na unapređenju istog primenom međunarodne prakse. Srbija, kao i ostale zemlje iz okruženja moraju raditi na svojim zakonskim propisima u smislu daljeg usklađivanja sa propisima Evropske unije. Takođe, moraju obezbediti primenu zakonske i profesionalne regulative u skladu sa *Acquis communautaire*, za šta je potrebno uspostaviti svrsishodni javni nadzor nad radom revizora i revizijskih kuća. Ove aktivnosti zahtevaju visokostručni kadar, što podrazumeva aktivno učešće profesionalnih organizacija i tela u unapređenju kvaliteta, stručnosti i ugleda računovodstvene profesije. Osim toga, razvoj visokostručnog računovodstvenog kadra zahteva kvalitetno akademsko obrazovanje u skladu sa nastavnim sadržajima evropskih i svetskih obrazovnih institucija, uz obezbeđenje adekvatne podrške kroz koncept celo životnog učenja.

3. Normativni okvir finansijskog izveštavanja Republike Slovenije

Slovenija je nakon sticanja nezavisnosti 1991. godine, krenula putem ubrzanog razvoja, što je podrazumevalo tržišnu ekonomiju i stvaranje povoljnih uslova za privlačenje inostranog kapitala. 2004. godine Slovenija postaje članica EU, te svoj pravni okvir usklađuje sa pravnim tekovinama EU. Na osnovu podataka Agencije za javne registre i srodne usluge Republike Slovenije, danas, u Sloveniji posluje oko 145.000 privrednih subjekata, od toga 61.265 društva sa ograničenom odgovornošću. Akcionarska društva čine 1% od broja registrovanih kompanija, ali upošljavaju četvrtinu radno angažovanog stanovništva. Takođe, 98,89% od ukupnog broja privrednih subjekata su mala i srednja preduzeća, te kao i za većinu razvijenih zemalja i u ovom slučaju sektor male i srednje privrede je generator ekonomskog razvoja (Agency of the Republic of Slovenia for Public Legal Records and Related Services [AJPES], 2014)

Zakonska regulativa u Sloveniji oslanja se na nemačkom pravu. Osnovu zakonskog okvira finansijskog izveštavanja predstavlja Zakon o privrednim društvima koja je usklađen pravnim okvirom Evropske Unije. U ovom Zakonu sadržane su odredbe o računovodstvu, reviziji i finansijskom izveštavanju za sve

privredne subjekte, čime su inkorporirane odredbe IV i VII Direktive Evropske unije, kao i sa Uredbe 1606/2002 Evropske Komisije, po kojoj priprema konsolidovanih finansijskih izveštaja vrši se primenom MSFI. Osim, toga, banke, osiguravajuća društva i ostale finansijske organizacije i institucije pripremaju finansijske izveštaje u skladu sa MSFI za individualna i grupe preduzeća. Dok, preduzeća koja se kotiraju na berzi imaju obavezu da primenjuju MSFI samo za konsolidovane finansijske izveštaje, što je prikazano u sledećoj tabeli:

Tabela 1. Pregled finansijskog izveštavanja, revizije i uslova javnog objavljivanja finansijskih izveštaja u Republici Sloveniji

	Regulatorna tela i nadzor	Računovodstveni standardi	Obaveza revizije	Dostupnost javnosti
Kotirajuća preduzeća, uključujući i državna	Agencija tržišta hartija od vrednosti / Državni fond za državna preduzeća	MSFI za preduzeća koja pripremaju konsolidovane finansijske izveštaje SRS ili MSFI za ostala pravna lica	Da	Na sajtu preduzeća i na sajtu Agencije za javne pravne registre i srodne usluge Republike Slovenije
Ne kotirajuća preduzeća	Nijedan/ Državni fond za državna preduzeća	Slovenački računovodstveni standardi ili MSFI		Na sajtu Agencije za javne pravne registre i srodne usluge Republike Slovenije
Velika			Da	
Srednja			Da	
Mala i mikro			Ne	
Banke	Slovenačka Banka	IFRS za konsolidovane finansijske izveštaje ili za individualna preduzeća	Da	Na sajtu banke i na sajtu Agencije za javne pravne registre i srodne usluge Republike Slovenije
Osiguravajuće i reosiguravajuće kompanije	Supervizorska agencija za osiguranje	IFRS za konsolidovane finansijske izveštaje ili za individualna preduzeća	Da	Na sajtu osiguravajućeg društva i na sajtu Agencije za javne pravne registre i srodne usluge Republike Slovenije

Izvor: The World Bank Centre for Financial Reporting Reform "Report on the Observance of Standards and Codes on Accounting and Auditing – Slovenia", str.12

Prema Zakonu o privrednim društvima preduzeća se, po veličini, mogu razvrstati u mikro, mala, srednja i velika. Kao kriterij koristi se broj zaposlenih, promet i ukupna vrednost aktive. Pri tom, određeni privredni subjekti poput banaka, osiguravajućih kompanija, preduzeća koja se kotiraju na berzi ili preduzeća koja pripremaju konsolidovane finansijske izveštaje, ne mogu se svrstati u grupu mikro, malih ili srednjih preduzeća (MSME), bez obzira na ispunjenost kriterija, koji se mogu predstaviti na sledeći način:

Tabela 2. Klasifikacija privrednih subjekata po kriterijumima definisanim Zakonom o privrednim društvima Republike Slovenije i kriterijumima EU

	Mikro	Mala	Srednja	Velika
Prosečan broj zaposlenih	1-10	11-50	51-250	>250
Godišnji promet	< 2 miliona EUR (<700.000 EUR)	2-8,8 miliona EUR (700.000-8 miliona EUR)	8-35 miliona EUR 8-40 miliona EUR	>35 miliona EUR (>40 miliona EUR)
Vrednostimovine	<2 miliona EUR (< 350.000 EUR)	2-4,4 miliona EUR (350.000-4 miliona EUR)	4,4-17,5 miliona EUR (4-20 miliona EUR)	>17,5 miliona EUR >20 miliona EUR

Izvor: The World Bank Centre for Financial Reporting Reform „Report on the Observance of Standards and Codes on Accounting and Auditing – Slovenia“, str.14

Na osnovu tabele, može se zaključiti da ne postoji poklapanje kriterijuma između slovenačkog zakonodavstva i međunarodne regulative, te je radi dostizanja višeg stepena u jednoobraznosti finansijskog izveštavanja potrebno izvršiti usaglašavanje sa EU.

Prema području regulisanja, Zakon o privrednim društvima u određenim segmentima se prepliće sa Slovenačkim računovodstvenim standardima i sa MSFI, što može uticati na određene nedoslednosti, jer promene u zahtevima okvira finansijskog izveštavanja moraju biti praćene i u Zakonu o privrednim društvima. Takođe, Zakon je više rigidniji u odnosu na Slovenačke računovodstvene standarde i/ili MSFI, posebno u delu koji se odnosi na primenu zvaničnog kontnog okvira. Nedoslednosti, dolaze do izražaja kod preduzeća koja primenjuju MSFI i kod preduzeća sa matičnim kompanijama u inostranstvu, jer su MSFI fleksibilniji u odnosu na Zakon, sa fokusom na prezentaciju materijalno značajnih stavki (The World Bank Centre for Financial Reporting Reform [CFRR], 2014).

Preduzeća su u obavezi da u okviru godišnjeg računa pripreme bilans stanja, bilans uspeha i napomene, dok su srednja i velika preduzeća u obavezi da pripreme još i izveštaj o promenama u novčanim tokovima i izveštaj o promenama na kapitalu. Takođe, Zakon nalaže velikim i srednjim preduzećima pripremu i izveštaja o poslovanju u kome se i detaljnije sagledavaju postignuti rezultati, razvojne mogućnosti i potencijalni rizici i neizvesnosti u poslovanju preduzeća. Godišnji račun, sa izveštajem o nezavisnoj reviziji dostavlja se u roku od osam meseci od datuma bilansiranja Agenciji za javno pravne evidencije i srodne usluge Republike Slovenije, a ove informacije dostupne su široj javnosti na sajtu Agencije. Privredni subjekti koji pripremaju konsolidovane finansijske izveštaje, dužni su da to učine četiri meseca od završetka finansijske godine. Izuzetak su mala i mikro preduzeća, koja nisu u obavezi da pripremaju konsolidovane finansijske izveštaje, osim ukoliko se njihovim hartijama od vrednosti trguje na berzi. Takođe, državna preduzeća moraju poštovati sve propise koji se odnose na računovodstvo, reviziju i finansijsko izveštavanje, kao i privredni subjekti u privatnom vlasništvu.

Zakonska regulativa finansijskog izveštavanja za finansijski sektor podrazumeva primenu pravnog okvira Evropske unije, odnosno, MSFI. Banke i ostale finansijske institucije, dužne su da se pridržavaju Pravilnika o poslovnim knjigama i godišnjim izveštajima za banke i štedionice (Sl. glasnik Republike Slovenije br. 17/12 i 104/13). Dužne su da dostave svoje nerevidirane finansijske izveštaje Slovenačkoj banci u najkasnije mesec dana od dana završetka poslovne godine, odnosno dva meseca od završetka poslovne godine u slučaju pripreme konsolidovanih finansijskih izveštaja. Banke, čijim se hartijama od vrednosti trguje na Ljubljanskoj berzi, revidirane finansijske izveštaje treba da dostave četiri meseca od završetka obračunskog perioda. Informacije sadržane u njima dostupne su javnosti pet godina od datuma objavljivanja.

Takođe, osiguravajuće kompanije pripremaju svoje finansijske izveštaje u skladu sa MFRS, odnosno u skladu sa zahtevima Direktive 91/674 EEC, a na osnovu Zakona o osiguranju (Sl. Glasnik Republike Slovenije br.13/2000) i Zakona o privrednim društvima. Osiguravajuće i reosiguravajuće kompanije podležu kontroli Agencije za nadzor osiguranja, čije se aktivnosti odgledaju u sprečavanju zloupotreba u oblasti osiguranja i zaštiti interesa osiguranika, radi normalnog funkcionisanja privrede osiguranja. Osiguravajuće i reosiguravajuće kompanije podnose svoje nerevidirane finansijske izveštaje u roku od tri, odnosno, četiri meseca od završetka poslovne godine. Takođe, kompanije su dužne da dostave revidirane izveštaje i izveštaje nezavisne revizije najkasnije osam dana od dana prijema izveštaja revizora ili u roku od šest meseci do kraja poslovne godine za prethodnu godinu. Osiguravajuće kompanije kao i ostale finansijske institucije koje su u ingerenciji Agencije za nadzor osiguranja, kao i brokerske kuće, zajednički fondovi, zajednički penzioni fondovi čije je poslovanje u nadležnosti Agencije za hartije od vrednosti, moraju objaviti svoje

finansijske izveštaje na internet stranci svoje kompanije. Takođe, podaci iz finansijskih izveštaja moraju biti dostupni javnosti pet godina od trenutka objavljivanja, a prema Direktivni EU o transparentnosti (2004/109/EEC).

Poresko zakonodavstvo na području Slovenije, zasniva se na Zakonu o porezu na dobit (Sl. Glasnik Republike Slovenije br. 43/10). Poreskom reformom 2006. godine, usklađen je zakon o porezu na dobit sa zahtevima koji su predviđeni Slovenačkim računovodstvenim standardima i MSFI. Tako da poresku osnovicu čini dobit koja predstavlja razliku između prihoda i rashoda koji se priznaju u bilansu uspeha u skladu sa računovodstvenim standardima.

Proces revizije finansijskih izveštaja nalazi svoje pravno utemeljenje u Zakonu o privrednim društvima i Zakonu o reviziji (Sl. glasnik Republike Slovenije 65/2008) u kojima su inkorporirane odredbe Direktive 2006/43 EC, čime se reguliše i osigurava kvalitet obavezne revizije, godišnjih računa i konsolidovanih računa. Rad revizora na teritoriji Slovenije je u nadležnosti Slovenačkog instituta revizora, dok prema Zakonu o privrednim društvima, Agencija za javni nadzor revizije kontroliše rad Instituta. Sva preduzeća, osim malih i mikro privrednih subjekata, su u obavezi da revidiraju svoje finansijske izveštaje, uključujući i izveštaj o poslovanju, u roku od šest meseci od završetka poslovne godine. Obzirom da je uspostavljena dvostruka kontrola procesa revizije, može se reći da slovenački zakonodavac radi na povećanju poverenja u revidirane finansijske izveštaje preduzeća, što je preduslov za privlačenje inostranog kapitala, jer je Slovenija na poslednjem mestu u odnosu na zemlje Evropske unije, po investicijama koje dolaze iz inostranstva.

U Sloveniji postoje tri profesionalne organizacije Slovenački institut revizora, Savez računovođa, blagajnika i revizora Slovenije, Komora računovođa Slovenije. Slovenački institut revizora je vodeća profesionalna organizacija, koja je i glavni nosilac procesa harmonizacije finansijskog izveštavanja u Sloveniji sa međunarodnom regulativom. Institut je 1994. godine doneo prvu verziju Slovenačkih računovodstvenih standarda, koji su zajedno revidiranim Zakonom o privrednim društvima uređivali računovodstveni sistem na području Slovenije. Osnovu za donošenje prvih 32 standarda činili su Jugoslovenski računovodstveni standardi iz 1991 i 1992 godine, kao i međunarodna računovodstvena regulativa. Slovenački računovodstveni standardi su dosada revidirani u dva navrata (Milošević, 2012). Prvi put 2002. godine, uvođenjem anglo-saksonskih računovodstvenih koncepata, prvenstveno fer vrednosti, u slovenačko računovodstvo. Drugi put, 2006. godine, u oblasti priznavanja i merenja, te su dobrim delom usaglašeni sa MSFI (Jeman & Novak, 2014).

Za razliku od Slovenačkih računovodstvenih standarda kojima se detaljno reguliše računovodstveni sistem u državi, proces revizije uređen je Zakonom o reviziji (Sl. Glasnik Republike Slovenije 65/2008) i Međunarodnim standardima revizije, kao i drugim pravilima i principima Međunarodne federacije

računovođa, a u skladu sa članom 4. ovog Zakona. Slovenački institut revizora preveo je standarde prema proceduri koju nalaže Međunarodna federacija računovođa, a u sklopu projekta pružanja tehničke pomoći u procesu finansijskog izveštavanja (Financial Reporting Technical Assistance Project – FRTAP) u okviru programa Švajcarsko – slovenačke saradnje. Od 30.06.2013. godine, primenjuje se zvanični prevod standarda, čime je privremeno prevaziđen problem u Zakonu o reviziji u kome nije određena institucionalna odgovornost za zvanični prevod standarda i ostale međunarodne regulative.

Na osnovu izloženog, može se zaključiti da je slovenački zakonodavac u saradnji sa profesionalnim organizacijama, a pre svega Slovenačkim institutom revizora, dobrim delom inkorporirao u svoju regulativu i praksu međunarodne propise i principe. Međutim, Nova računovodstvena direktiva (2013/34 EU) zahteva izvesna usklađivanja postojećih propisa i Slovenačkih računovodstvenih standarda, te se očekuje da će ista biti i učinjena u najbližoj budućnosti obzirom da je u periodu pisanja rada isticao rok za usklađivanja nacionalnih propisa sa Direktivom (2013/34 EC). Ovo se posebno odnosi na simplifikaciju okvira za finansijsko izveštavanje za mala i mikro preduzeća. Takođe, u nastupajućem periodu neophodno je decidentno odrediti instituciju u čijoj nadležnosti će biti prevođenje izmena i dopuna standarda, kao i novih standarda, i ostale regulative, budući da Zakon o reviziji sadrži odredbe koje se tiču pružanja usluga revizija, ali i ostalih konsultantskih usluga iz ove oblasti.

4. Normativni okvir finansijskog izveštavanja Republike Makedonije

Pridruživanje Evropskoj uniji je strateški interes i prioritet Makedonije, koja je decembra 2005. godine stekla status kandidata, ali do danas pregovori o sticanju članstva nisu počeli. Makedonija će na dugom putu evrointegracija morati da ispuni određene političke, ali i ekonomske kriterije koji podrazumevaju tržišnu ekonomiju, kako bi bila ravnopravni učesnik u sve oštrijoj tržišnoj utakmici zajedno sa ostalim članicama Evropske unije. Kao zemlja kandidat, Makedonija će morati da se nosi sa izazovom usklađivanja svog zakonodavstva sa zakonodavstvom Evropske unije. U ovoj državi normativni okvir finansijskog izveštavanja zasniva se na:

- Zakonu o trgovačkim društvima (Sl. vesnik Republike Makedonije 28/04, 84/05, 25/07,87/0842/10, 48/10, 24/11 i 166/12)
- Zakon o obavljanju računovodstvenih poslova (Sl. vesnik Republike Makedonije 95/12, 188/13, 27/14)
- Zakon o reviziji (Sl. vesnik Republike Makedonije 158/10, 135/11)
- Zakon o hartijama od vrednosti (95/2005,25/20077/2008)

Prema podacima Evropske Komisije, navedenim u Izveštaju o malom biznisu za Bivšu jugoslovensku Republiku Makedoniju iz 2013. godine, u toku 2011. godine, na području ove republike poslovalo je 75.227 privrednih

subjekata, od tog broja najveće učešće imaju mikro preduzeća 95,4% koja mobilišu oko 40% ukupno zaposlenih. Mala preduzeća učestvuju sa oko 3,8%, dok je učešće srednjih privrednih subjekata 0,7%. Subjekti kategorisani kao veliki, učestvuju u ukupnom broju sa 0,1% i upošljavaju oko 20% radne snage. (European Commission, 2013) Osnovu okvira za finansijsko izveštavanje čini Zakon o trgovačkim društvima. Prema ovom Zakonu, velika i srednja preduzeća zasnivaju svoj računovodstveni sistem na MSFI. Takođe, banke, osiguravajuće kompanije, preduzeća koja se kotiraju na tržištu hartija od vrednosti, kao i preduzeća koja pripremaju konsolidovane finansijske izveštaje primenjuju MSFI. Mikro i mala preduzeća koriste MSFI za male i srednje privredne subjekte, čime je makedonski zakonodavac delimično prilagodio svoje zahteve u pogledu pojednostavljenog finansijskog izveštavanja za sektor malih i mikro preduzeća, a što nalaže Nova računovodstvena direktiva (2013/34 EC). Nedoslednosti postoje u delu koji se odnosi na finansijsko izveštavanje srednjih privrednih subjekata, koji imaju obavezu primene MSFI.

Tabela 3. Pregled finansijskog izveštavanja, revizije i uslova javnog objavljivanja finansijskih izveštaja u Republici Makedoniji

	Regulatorna tela i nadzor	Računovodstveni standardi	Obaveza revizije	Dostupnost javnosti
Kotirajuća preduzeća	Institut ovlašćenih revizora Republike Makedonije	MSFI	Da	Centralni registar Republike Makedonije
Ne kotirajuća preduzeća	Institut ovlašćenih revizora Republike Makedonije			Centralni registar Republike Makedonije
Velika		MSFI	Da	
Srednja		MSFI	Da	
Mala i mikro		MSFI za MSFP	Ne	
Banke	Nacionalna banka Republike Makedonije Institut ovlašćenih revizora Republike Makedonije	MSFI	Da	Centralni registar Republike Makedonije Narodna banka Republike Makedonije
Osiguravajuće i reosiguravajuće kompanije	Agencija za supereviziju osiguranja	MSFI	Da	Centralni registar Republike Makedonije

Izvor: Zakon o trgovačkim društvima (Sl. vesnik Republike Makedonije 28/04, 84/05, 25/07,87/0842/10, 48/10, 24/11 i 166/12)

Prema članu 470. Zakona o trgovačkim društvima, preduzeća se mogu klasifikovati u četiri kategorije, a na osnovu prosečnog broja zaposlenih, godišnjeg prometa i vrednosti imovine. Za svrstavanje preduzeća u određenu grupu dovoljno je da budu ispunjena dva od zadata tri kriterijuma. Banke, osiguravajuće kompanije i ostale finansijske institucije, kao i subjekti koji pripremaju konsolidovane finansijske izveštaje svrstavaju se u grupu velikih privrednih subjekata, bez obzira na ispunjenost kriterijuma. Na osnovu sledeće tabele, može se zaključiti da postoje razlike između kriterijuma koje je definisao zakonodavac i kriterijuma koji su propisani međunarodnom regulativom:

Tabela 4. Klasifikacija privrednih subjekata po kriterijumima definisanim Zakonom o privrednim društvima Republike Makedonije i kriterijumima EU

	Mikro	Mala	Srednja	Velika
Prosečan broj zaposlenih	1-10	11-50	51-250	>250
Godišnji promet	< 50.000 EUR (<700.000 EUR)	50.000 -2 miliona EUR (700.000-8 miliona EUR)	2 – 10 miliona EUR (8-40 miliona EUR)	>10 miliona EUR (>40 miliona EUR)
Vrednost imovine	< - 350.000 EUR)	< 2 miliona EUR (350.000-4 miliona EUR)	2-11 miliona EUR (4-20 miliona EUR)	>11 miliona EUR >(20 miliona EUR)

Izvor: Zakon o trgovačkim društvima (Sl. vesnik Republike Makedonije 28/04, 84/05, 25/07,87/0842/10, 48/10, 24/11 i 166/12) i Nova računovodstvena direktiva (2013/34 EC)

Svi subjekti dužni su da sastavljaju godišnji račun, odnosno, set finansijskih izveštaja. Mala i mikro preduzeća dužna su da dostave godišnje račune u kojima ulaze bilans stanja, bilans uspeha i napomene uz finansijske izveštaje u roku od dva meseca od završetka poslovne godine Centralnom registru. Ostali privredni subjekti tj. velika i srednja privredna društva, banke, osiguravajuće kompanije i finansijske institucije, kao i privredni subjekti koji na pripremaju konsolidovane finansijske izveštaje, dužni su da iste dostave Centralnom registru, u gore navedenom roku. Finansijski izveštaji sadrže pored bilansa stanja, bilansa uspeha i napomena, još i bilans tokova gotovine i izveštaj o promenama na kapitalu. Međutim, za razliku od Nove računovodstvene direktivne (2013/34 EC), ovde ne postoji opcija za mikro i mala preduzeća koja se sastoji od skraćene verzije bilansa stanja, skraćene verzije bilansa uspeha, napomena koje mikro preduzeća ne moraju pripremati ukoliko informacije koje bi bile sadržane u napomenama objave u bilansima. Takođe, zahtevi u makedonskom zakonodavstvu su rigorozniji u pogledu finansijskog izveštavanja srednjih

privrednih subjekata, jer je po zakonu njihov set finansijskih izveštaja identičan onom koji pripremaju veliki privredni subjekti, uz poštovanje MSFI.

Finansijsko izveštavanje banaka u Makedoniji zasniva se na Zakonu o bankama (Sl. vesnik Republike Makedonije 67/07, 90/09, 67/10, 26/13). Prema članu 103 ovog Zakona banke su dužne da dostave nerevidirani polugodišnji i godišnji set finansijskih izveštaja najkasnije do 30 dana od dana završetka poslovne godine. Izveštaj o nezavisnoj reviziji sa setom finansijskih izveštaja dostavlja se najkasnije osam dana od usvajanja Narodnoj banci. Metodologija računovodstvenog obuhvatanja knjigovodstvenih promena, priprema i prezentacija finansijskih izveštaja banaka u Makedoniji zasnovana je na MSFI i Tumačenjima Komiteta za tumačenje računovodstvenih standarda, kao i na „Smernicama za vrste i sadržaj finansijskih izveštaja banka“ Narodne banke Republike Makedonije (Sl. vesnik Republike Makedonije 67/10). Takođe, osiguravajuće kompanije vode poslovne knjige i pripremaju finansijske izveštaje u skladu sa MSFI i sa odredbama Zakona o nadzoru osiguranja (Sl. vesnik Republike Makedonije 27/2002). Prema ovom Zakonu osiguravajuća društva su dužna da Ministarstvu finansija dostave set finansijskih izveštaja najkasnije tri meseca od isteka poslovne godine, odnosno izveštaj nezavisnog revizora sa setom revidiranih finansijskih izveštaja, najkasnije šest meseci od isteka poslovne godine. Nakon usvajanja završnog računa osiguravajuće kuće trebaju iste objaviti u najmanje jednom glasilu.

Osnovicu za utvrđivanje poreza na dobit preduzeća u Makedoniji čini Zakon o porezu na dobit (Sl. vesnik Republike Makedonije 112/2014). Prema ovom Zakonu poresku osnovicu čini dobit utvrđena u poreskom bilansu. Dobit predstavlja razliku između prihoda i rashoda, priznatih prema računovodstvenim propisima i računovodstvenim standardima, uvećanu za nepriznate troškove u poreske svrhe. Dakle, prema postojećem zakonu, postoje razlike u primenjenoj metodologiji za utvrđivanje rezultata u poreske svrhe i primenjenoj regulativi za potrebe finansijskog izveštavanja.

Revizija finansijskih izveštaja, doprinosi njihovom kvalitetu, jer na osnovu dovoljnih dokaza odgovarajućeg kvaliteta, daje sud o tome da li su informacije u njima realne i pouzdane za poslovno odlučivanje, odnosno, da li su pripremani u skladu sa institucionalnim okvirom i MSFI. U Republici Makedoniji, revizija je regulisana Zakonom o trgovačkim društvima, kao i Zakonom o reviziji (Sl. vesnik Republike Makedonije 158/10, 135/11). Prema ovim Zakonima, obavezu revidiranja seta finansijskih izveštaja imaju velika i srednja preduzeća, organizovana kao akcionarska društva i društva sa ograničenom odgovornošću, kao i preduzeća čije se hartije od vrednosti kotiraju na berzi. Revizorska kuća dužna je da pripremi izveštaj o reviziji mesec dana do skupštine akcionara. Rad ovlašćenih revizora i revizorskih kuća u nadležnosti je Instituta ovlašćenih revizora Republike Makedonije, kao i u nadležnosti Saveta za nadzor i unapređenje revizije. Savet nadzire rad Instituta,

na predlog Instituta izdaje licence ovlašćenim revizorima, radi na unapređenju profesije i saradnji sa sličnim telima i organizacijama iz inostranstva.

U Makedoniji postoje tri profesionalne organizacije i tela, Unija računovođa i finansijskih radnika, Komora računovođa i finansijskih radnika i Institut ovlašćenih revizora. Donošenje Zakona o računovodstvu (Sl. vesnik 95/112, 188/13, 12/14), bilo je od velikog značaja za unapređenje kvaliteta računovodstvene profesije, jer zbog ne postojanja jasnih uslova za obavljanje računovodstvenih poslova, računovođe nisu imale odgovornost za sadržinu finansijskih izveštaja i bile su u podređenom položaju u odnosu na ostale profesije kod kojih je sticanje statusa i zaštita regulisana propisima (Исени, 2013). Cilj ovog Zakona je podizanje kvaliteta i ugleda računovodstvene profesije U skladu sa ovim Zakonom i Zakonom o reviziji, kao regulatorno telo određen je Institut ovlašćenih revizora Republike Makedonije koji je nadležan za uvođenje, primenu i monitoring MSFI, MRS, MSR, Etike profesionalnih računovođa i odgovoran za prevođenje standarda kao i amandmana na standarde. Takođe, Institut teži ka podizanju kompetencija računovodstvene profesije, te definiše uslove i ispite za dobijanje licence i organizuje i sprovodi obuke i treninge iz oblasti računovodstva i revizije.

Dakle, u Makedoniji postoji direktna primena MSFI i MSFI za MSP za mala i mikro preduzeća. Međutim, normativni okvir nije u potpunosti usklađen sa Novom računovodstvenom direktivnom (34/2013 EC), prvenstveno u delu koji se tiče finansijskog izveštavanja mikro, malih i srednjih preduzeća. Poslednjih godina čine se naponi za unapređenje kvaliteta računovodstvene profesije, što je preduslov primene propisane regulative i unapređenja iste u skladu sa međunarodnim tendencijama. Država ima ključnu ulogu u izgradnji kvalitetnog računovodstvenog sistema putem mehanizama kontrole rada računovođa i revizora, gde je kao nadzorno telo uspostavljen Savet za razvoj i unapređenje revizije, ali i profesija čija je vodeća organizacija Institut ovlašćenih revizora Republike Makedonije koji je i član Međunarodne federacije računovođa.

5. Normativni okvir finansijskog izveštavanja Republike Srbije

Završetak procesa tranzicije u Republici Srbiji, povezivanje sa zemljama Evropske unije, proces evrointegracije, uz nastojanje da se uspostavi povoljniji privredni ambijent, otvara pitanje poverenja u finansijske izveštaje domaćih preduzeća. Strateško opredeljenje Republike Srbije je sticanje statusa punopravne članice Evropske unije, što zahteva prihvatanje pravnog okvira iste. Kada se govorio o unapređenju kvaliteta finansijskog izveštavanja u Republici Srbiji definisana je strategija i akcioni plan zasnovan na projektu „Unapređenje korporativnog finansijskog izveštavanja i revizije u Srbiji i izrada zakonskog okvira koji je usklađen sa *acquis communautaire*. Ovom strategijom do 2020. godine predviđa se dalji razvoj finansijskog izveštavanja u pogledu unapređenja

regulatornog okvira, uspostavljanja odgovarajućih mehanizama kontrole i nadzora, kao i u pogledu podizanja kvaliteta kadrova koji se bave računovodstvenim i revizijskim poslovima, uz jačanje uloge profesionalnih organizacija koji deluju na teritoriji Republike Srbije.

U Srbiji je u toku 2014. godine poslovalo ukupno 331.059. privrednih subjekata od toga 115.962 privrednih društva i 215.367 preduzetnika. Finansijsko izveštavanje u Republici Srbiji regulisano je:

- Zakonom o računovodstvu (Sl. glasnik 62/2013);
- Zakonom o reviziji (Sl. glasnik 62/2013);
- Zakonom o tržištu kapitala (Sl. glasnik 31/2011);
- Zakonom o privrednim društvima (Sl. glasnik 36/2011...5/2015).

Tabela 5. Pregled finansijskog izveštavanja, revizije i uslova javnog objavljivanja finansijskih izveštaja u Republici Srbiji

	Regulatorna tela i nadzor	Računovodstveni standardi	Obaveza revizije	Dostupnost javnosti
Kotirajuća preduzeća	Poreska uprava	MSFI	Da	Agencija za privredne registre RS
Ne kotirajuća preduzeća	Poreska uprava			Agencija za privredne registre RS
Velika		MSFI	Da	
Srednja		MSFI za MSP/MSFI	Da	
Mala		MSFI za MSP	Ne	
Mikro		Pravilnik / MSFI za MSP	Ne	
Banke	NBS	MSFI	Da	Agencija za privredne registre RS NBS
Osiguravajuće i reosiguravajuće kompanije	NBS	MSFI	Da	Agencija za privredne registre RS

Izvor: Zakon o računovodstvu (Sl. glasnik RS 62/2013)

Zakon o računovodstvu (Sl. glasnik RS 62/2013) je stožer zakonskog okvira na kome se zasniva proces finansijskog izveštavanja u Republici Srbiji. Prema ovom Zakonu velika pravna lica, pravna lica koja imaju obavezu pripreme konsolidovanih finansijskih izveštaja (matična pravna lica), javna društva, kao i javna društva koja se prema Zakonu o tržištu kapitala pripremaju da postanu javna, nezavisno od veličine, imaju obavezu primene MSFI. Mala i srednja pravna lica primenjuju MSFI za MSP, pri tom, srednje pravno lice se može opredeliti za primenu MSFI, što treba činiti u kontinuitetu. Mikro i druga pravna lica (prema članu 2. tačka 2. ovog Zakona drugim pravnim licima, smatraju se pravna lica čije se poslovanje delom finansira iz javnih prihoda ili drugih namenskih izvora, a delom ili u celini po osnovu učlanjenja i koja se ne osnivaju radi sticanja dobiti (političke organizacije, sindikalne organizacije sa svojstvom pravnog lica, fondacije i zadužbine, udruženja i komore, crkve i verske zajednice u delu obavljanja privredne ili druge delatnosti u skladu sa propisima kojima je uređeno obavljanje tih delatnosti kao i druge organizacije organizovane po osnovu učlanjenja) dužna su da primenjuju Pravilnik o načinu priznavanja, vrednovanja i prezentacije i obelodanjivanja pozicija u pojedinačnim finansijskim izveštajima mikro i drugih pravnih lica (Sl. Glasnik RS 118/2013, 95/2014), ukoliko se ne opredele za kontinuiranu primenu MSFI za MSP.

Tabela 5. Klasifikacija privrednih subjekata po kriterijumima definisanim Zakonom o računovodstvu Republike Srbije i kriterijumima EU

	Mikro	Mala	Srednja	Velika
Prosečan broj zaposlenih	1-10	11-50	51-250	>250
Godišnji promet	< 50.000 EUR (<700.000 EUR)	700.000-8.800.000 EUR (700.000-8 miliona EUR)	8,8– 35 miliona EUR (8-40 miliona EUR)	>35 miliona EUR (>40 miliona EUR)
Vrednost imovine	< 350.000 EUR (< 350.000 EUR)	350.000-4.400.000 EUR (350.000-4 miliona EUR)	4,4-17,5 miliona EUR (4-20 miliona EUR)	>17,5 miliona EUR (>20 miliona EUR)

Izvor: Zakon o računovodstvu (Sl. glasnik RS 62/2013) i Nova računovodstvena direktiva (2013/34 EC)

Prema Zakonu o računovodstvu (Sl. glasnik RS 62/2013), sva pravna lica koja posluju na teritoriji naše zemlje mogu biti razvrstana u četiri kategorije, i to: mikro, mala, srednja i velika pravna lica, ukoliko su ispunjena dva od tri predviđena kriterijuma. Razvrstavanje se vrši na osnovu broja zaposlenih,

poslovnog prihoda i prosečne vrednosti imovine utvrđenih na dan sastavljanja redovnog finansijskog izveštaja za određenu poslovnu godinu. Pri tom, Narodna banka Srbije, banke, osiguravajuće kompanije i ostale finansijske institucije smatraju se velikim pravnim licima. Na osnovu tabele, kao i u slučaju prethodne dve države, možemo zaključiti da ne postoji usklađenost kriterija za razvrstavanje privrednih subjekata sa međunarodnom regulativom, što nameće problem primenjene regulative za pripremu finansijskih izveštaja.

Prema informacijama Agencije za privredne registre, u toku 2013. godine najveće učešće u broju preduzeća koja su poslovala na području Srbije, imala su mikro preduzeća 88,4%, mala preduzeća učestvovala su u ukupnom broju sa 8,9%, srednja 2,2%, dok je učešće privrednih subjekata kategorisanih kao velika 0,5%. Redovan godišnji set finansijskih izveštaja za preduzeća koja primenjuju MSFI ili MSFI za MSP čine bilans stanja, bilans uspeha, izveštaj o ostalom rezultatu, izveštaj o promenama na kapitalu, izveštaj o tokovima gotovine, napomene uz finansijske izveštaje. Redovan godišnji set finansijskih izveštaja za druga lica (političke organizacije, sindikalne organizacije sa svojstvom pravnog lica, fondacije i zadužbine, udruženja i komore, crkve i verske zajednice u delu obavljanja privredne ili druge delatnosti u skladu sa propisima kojima je uređeno obavljanje tih delatnosti kao i druge organizacije organizovane po osnovu učlanjenja), čini bilans stanja, bilans uspeha i napomene uz finansijske izveštaje. Mikro pravna lica i preduzetnici u obavezi su da pripreme bilans stanja i bilans uspeha. Svi privredni subjekti dužni su da Agenciji za privredne registre dostave redovni godišnji račun radi javnog objavljivanja, najkasnije do 30 juna naredne godine za prethodnu godinu, dok privredni subjekti koji pripremaju konsolidovane finansijske izveštaje dužni su da iste Agenciji dostave, kako bi bili javno objavljivani, najkasnije do 31. jula naredne godine za prethodnu godinu. (Agencija za privredne registre Republike Srbije [APR], 2015) Priprema i prezentacija finansijskih izveštaja zasniva se na Zakonu o računovodstvu (Sl. glasnik 62/2013) koji je utemeljen na 4 i 7 Direktivi. Ove direktive su van snage od 26. juna 2013. godine, te između Zakona i Nove računovodstvene direktive (34/2013 EC) i MSFI postoje određene neusklađenosti. Naime, prema Zakonu postoji obaveza pripreme izveštaja o ostalom rezultatu, pored bilansa uspeha, što nije u skladu sa MSFI, koji podrazumeva pripremu izveštaja o ukupnom rezultatu, tj. bilansu uspeha. Takođe, Zakonom nisu podržani zahtevi Nove računovodstvene direktive (34/2013), koja ima za cilj smanjenje administrativnog tereta i pojednostavljenje zakonskog okvira finansijskog izveštavanja za mikro, mala i srednja preduzeća u koja spada preko 98% od ukupnog broja privrednih subjekata koji posluju u našoj zemlji. Tako da po našem Zakonu ne postoji mogućnost pripreme skraćenog bilansa stanja, bilansa uspeha, napomena uz finansijske izveštaje koje se po Novoj računovodstvenoj direktivi mogu izostaviti, ukoliko se informacije iz napomena objave u okviru bilansa. Ova preduzeća nisu u obavezi da pripremaju izveštaj o poslovanju, ukoliko informacije od značaja objave u

napomenama. Takođe, privredni subjekti koji su prema starom Zakonu o računovodstvu i reviziji (Sl. Glasnik RS br. 46/06 111/09, 99/11) primenjivali Pravilnik o načinu priznavanja imovine, obaveza, prihoda i rashoda malih pravnih lica i preduzetnika, mogli su to činiti najkasnije do 31.12.2015. godine, čime je za navedene privredne subjekte neopravdano odložena primena MSFI za MSP. Osim toga, za mikro preduzeća u koja spada preko 88% ukupnog broja privrednih subjekata koji posluju na teritoriji Republike Srbije, zakonodavac je predvideo mogućnost primene Pravilnika pojednostavi vođenje poslovnih knjiga i primenu finansijskih izveštaja za ove subjekte, s ciljem pojednostavljenja vođenja poslovnih knjiga i pripreme finansijskih izveštaja. Međutim, usled određenih nedoslednosti u odnosu na MSFI za MSP, a i imajući u vidu činjenicu da su prema obimu i sadržini navedeni standardi prilagođeni kapacitetima korisnika iz mikro grupacije preduzeća, kao svrsishodnije rešenje za mikro preduzeća, stručna javnost, preporučuje direktnu primenu MSFI za MSP.

Finansijske izveštavanje banaka u Republici Srbiji zasnovano je na MSFI, Zakonu o računovodstvu (Sl. glasnik 62/2013), Zakonu o bankama (Sl. glasnik RS 107/2005, 91/2010 i 14/2015) i propisima koje utvrđuje NBS. Pored Agenciji za privredne registre, banke su dužne da svoje izveštaje koji se odnose na upravljanje podnesu NBS, a radi procene finansijskog stanja banke, sagledavanja strategija i politika upravljanja, te procene rizika poslovanja i adekvatnosti kapitala banke. Takođe, finansijsko izveštavanje osiguravajućih kompanija zasnovano je na pored zakonskog okvira kojim se uređuje računovodstvo, Zakonom o osiguranju (Sl. Glasnik RS 139/2014), kao i propisima koje NBS donosi. Osiguravajuće kuće pripremaju svoje finansijske izveštaje u skladu sa MSFI, prvenstveno u skladu sa MSFI 4 kojim se reguliše priprema i prezentacija izveštaja privrednih subjekata koji posluju u sferi osiguranja.

Priprema finansijskih izveštaja za poreske svrhe zasniva se na Zakonu o porezu na dobit pravnih lica (Sl. glasnik RS 142/2014). Osnovicu poreza na dobit, čini dobit iskazana u bilansu uspeha, koji je sačinjen u skladu sa MSFI, MRS i ostalim propisima. Međutim, između naših računovodstvenih propisa i MSFI, postoje izvesne razlike prilikom priznavanja rashoda i prihoda za poreske svrhe. Navedene razlike se mogu identifikovati, te ne predstavljaju značajnu prepreku kada je u pitanju kvalitet finansijskog izveštavanja (Prokopović, et al., 2014) ali kako Nova računovodstvena direktiva (34/2014 EC) ističe sagledavanje troškova privrednih subjekata u vezi sa finansijskim izveštavanjem, neophodno je uskladiti osnove izveštavanja za poreske i šire svrhe, što je jedan od načina redukcije navedenih troškova.

Reviziju finansijskih izveštaja obavljaju licencirani ovlašćeni revizori, članovi Komore ovlašćenih revizora, što je određeno Zakonom o reviziji (Sl. glasnik RS 62/2013), kojim su bliže predviđeni uslovi za sticanje zvanja ovlašćeni revizor, uređen postupak dobijanja licence i kontinuiranog

profesionalnog usavršavanja, radi obnavljanja iste. Obveznici revizije za redovne godišnje finansijske izveštaje su velika i srednja pravna lica, javna društva učesnici na tržištu kapitala, kao i preduzetnici čiji poslovni prihod ostvaren u prethodnoj poslovnoj godine prelazi 4.400.000 EUR u dinarskoj protiv vrednosti. Takođe, obavezu vršenja revizije imaju i matična pravna lica koja sastavljaju konsolidovane finansijske izveštaje u skladu sa Zakonom o računovodstvu (Sl. glasnik RS 62/2013). Ukupan broj obveznika revizije za 2014. godinu iznosio je 2.611, od toga 858 su mala i mikro preduzeća. U odnosu na prethodnu ovaj broj je manji za 1489 preduzeća. Smanjenje broja obveznika revizije nastalo je zbog novih kriterijuma za razvrstavanje privrednih subjekata, predviđenih zakonima kojima se uređuje računovodstvo i revizija u našoj zemlji (Ivanović, 2014). Prema podacima Komore ovlašćenih revizora Republike Srbije, trenutno revizorske usluge obavlja 66 društva za reviziju, u okviru kojih dejstvuje 252 ovlašćenih revizora (Komora ovlašćenih revizora Republike Srbije [KOR], 2015). Sužavanjem broja obveznika revizije, delimično je rešen problem kvaliteta revizije i kredibiliteta koji izveštaji nezavisnih revizora imaju kod korisnika finansijskih izveštaja. Strateško rešavanje ovog problema zahteva kontinuirano unapređenje akademskog i profesionalnog obrazovanja uz valorizaciju koncepta doživotnog učenja i permanentnu kontrolu kvaliteta rada licenciranih ovlašćenih revizora i društva za reviziju, uz sprovođenje autoritativnog javnog nadzora nad obavljanjem revizije, a prema Osmoj Direktivi EU. U tom smislu, zakonom kojim se reguliše proces revizije finansijskih izveštaja, kao regulatorna profesionalna organizacija, osnovana je Komora ovlašćenih revizora, koja ima za cilj unapređenje i razvoj revizorske profesije, održanje kvaliteta rada revizora kroz kontinuirano profesionalno usavršavanje i kontrolu rada, uz primenu međunarodne računovodstvene i revizorske regulative, a radi zaštite opšteg i pojedinačnog interesa u vršenju revizorskih usluga. Takođe, formiranjem Odbora za javni nadzor nad radom revizije, zakonodavac nastoji da uspostavi adekvatan sistem kontrole kvaliteta rada društva za reviziju, samostalnih revizora i licenciranih ovlašćenih revizora. Odbor za javni nadzor, stara se o saradnji sa državama članicama EU i trećim zemljama, kako bi obezbedila jednoobraznost procesa revizije u skladu sa međunarodnom regulativom.

U Srbiji, kao i u većini zemalja u razvoju, kultura finansijskog izveštavanja nije u dovoljnoj meri zastupljena, te profesionalne organizacije imaju ključnu ulogu u podizanju kvaliteta finansijskih izveštaja, putem građenja svesti o neophodnosti i značaju finansijskog izveštavanja, kako za razvoj privrednih subjekata, tako i za nesmetano funkcionisanje nacionalnih ekonomija. Stručnost i usavršavanje kadrova u oblasti računovodstva i revizije, respektovanje profesionalne etike i međunarodne profesionalne regulative zahteva odgovarajuću institucionalnu podršku dveju nacionalnih profesionalnih organizacija, Saveza računovođa i revizije Srbije i Komore ovlašćenih javnih revizora. Obe organizacije su članice Međunarodne federacije računovođa.

Međutim, delokrug rada ovih organizacija stvara podelu stručne javnosti, te se nameće potreba njihove intenzivnije saradnje, jer i pored potrebe za nezavisnom revijom, kvalitet u ovoj oblasti je nemoguće obezbediti, bez opsežnog poznavanja računovodstvene problematike. Integralni pristup u radu navedenih organizacija, obezbedio bi kvalitetan program sticanja stručnih zvanja u računovodstvu i reviziji, uz odgovarajuće dodatne edukacije za potrebe kontinuiranog usavršavanja u ovim oblastima. Osim toga, razvoj kvalitetnog disciplinskog sistema za pripadnike profesije, kao i odgovarajućeg nadzora nad funkcionisanjem Saveza i Komore je polazište na putu ka podizanju kompetencija kadrova u oblasti računovodstva i revizije, a samim tim su i preduslov za podizanje poverenja i osiguranje kvaliteta informacija sadržanih u finansijskim izveštajima privrednih subjekata koji posluju na području Republike Srbije.

Na osnovu izloženog, nameće se zaključak da normativni okvir finansijskog izveštavanja naše zemlje nije u potpunosti usaglašen sa međunarodnom praksom posebno, u delu koji se odnosi na zakonsko rešenje zasnovano na nevažećim direktivama. Neusklađenost se najočitije ogleda u nepodudaranju kriterijuma za razvrstavanje privrednih subjekata predviđenih našim zakonskim rešenjem sa kriterijumima Nove računovodstvene direktive, što se neposredno odražava na primenu standarda i obaveznost revizije. Takođe, nedoslednost je izražena i u pokušaju pojednostavljanja finansijskog izveštavanja za mikro preduzeća u vidu Pravilnika o načinu priznavanja, vrednovanja i prezentacije i obelodanjivanja pozicija u pojedinačnim finansijskim izveštajima mikro i drugih pravnih lica (Sl. glasnik RS 118/2013, 95/2014). Osim toga, ovakvim zakonskim rešenjem zanemarena je uloga profesije i profesionalnih računovođa, u izgradnji kvalitetnog sistema finansijskog izveštavanja, jer je data mogućnost svim licima da vode poslovne knjige i pripremaju finansijske izveštaje, što negativno utiče na poverenje korisnika i otvara mogućnost za kreativno računovodstvo, sivu ekonomiju i pronevere. Kredibilitet sistema finansijskog izveštavanja, urušava i činjenica da je broj licenciranih ovlašćenih javnih revizora nedovoljan u odnosu na broj obveznika revizije. Rešavanje navedenog problema otežano je usled odvajanja revizorske profesije u odnosu na računovodstvenu, što je i formalizovano osnivanjem Komore ovlašćenih javnih revizora. U nastupajućem periodu, potrebno je navedene nedostatke prevazići kroz intenzivno uključivanje nacionalnih profesionalnih organizacija, ali i akademskih obrazovnih institucija u proces razvoja kadrovskih kapaciteta. Takođe, neophodno je obezbediti ustaljeni sistem praćenja razvoja međunarodne regulative i praktične primene iste kroz kontrolu završnih računa privrednih subjekata, kao i putem aktivnog javnog nadzora revizorske profesije za šta je prema postojećem zakonskom rešenju nadležan Odbor za javni nadzor nad revizijom.

6. Zaključak

Kvalitet i dostupnost informacija sadržanih u finansijskim izveštajima pozitivno utiče na unapređenje poslovanja privrednih subjekata koji ih pripremaju, kao i na poslovanje privrednih subjekata i ostalih zainteresovanih strana koji su njihovi korisnici. Sinergetski efekat države i profesionalnih organizacija, putem odgovarajuće zakonske i profesionalne regulative i uspostavljanjem mehanizama nadzora nad primenom iste u praksi, treba da kroz usklađivanje nacionalnih računovodstva sa međunarodnom teorijom i praksom, bude podignut na viši nivo. Zemlje Istočne i Centralne Evrope postaju svesne uloge finansijskog izveštavanja i značaja kvalitetnih informacije sadržanih u završnim računima preduzeća, što neizostavno utiče na poslovanje pojedinačnih privrednih subjekata, ali i na reputaciju nacionalnih ekonomija u smislu stvaranja povoljnog privrednog ambijenta u uslovima globalizacije.

Na osnovu sagledavanja normativnih okvira finansijskog izveštavanja Republike Slovenije, Republike Makedonije i Republike Srbije, može se zaključiti da se ove države nalaze na različitim nivoima kako kada je reč o usklađenosti njihove regulative sa međunarodnom, tako i kada se radi o uspostavljanju odgovarajućih tela i instrumenata za praćenje razvoja međunarodne regulative, implementacije iste u nacionalnu i kontrolu njene primene. Navedene države su za osnovu finansijskog izveštavanja, putem svojih zakonskih rešenja, deklarativno prihvatile MSFI, odnosno, nacionalne standarde koji su usklađeni sa međunarodnim, kakav je slučaj sa Slovenijom. Međutim, još uvek nije dosegnut zadovoljavajući nivo konvergencije i harmonizacije nacionalnih propisa sa međunarodnom regulativom, posebno u pogledu primene Nove računovodstvene direktive (34/2013 EC), u delu finansijskog izveštavanja malih i mikro preduzeća. Svakako, rešavanje navedenih problema zahteva aktivnu ulogu profesije u čemu prednjači Slovenija, u kojoj je nosilac harmonizacije Slovenački institut revizora. S druge strane, u Makedoniji i Srbiji uloga profesionalnih organizacija i tela u ovom procesu nije na zadovoljavajućem nivou, te je neophodna reakcija države u smislu definisanja i nadzora nad primenom propisa kojim se regulišu uslovi i odgovornost za obavljanje poslova računovodstva i revizije. Navedeni problem, posebno je izražen u Republici Srbiji, jer novo zakonsko rešenje dezavuiše računovodstvenu profesiju i ne definiše jasno odgovornost i ulogu dve vodeće profesionalne organizacije, Saveza računovođa i revizora Srbije i Komore ovlašćenih revizora, u razvoju kvalifikacija i veština i sticanju stručnih zvanja za vođenje poslovnih knjiga i pripremu finansijskih izveštaja.

Literatura

- The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA) (2012). The rise of capital markets in emerging and frontier economies, preuzeto sa:
<http://www.accaglobal.com/content/dam/accaglobal/PDF-technical/global-economy/pol-tp-rcm.pdf>, pristupljeno: 15. Avgust 2015.
- Agency of the Republic of Slovenia for Public Legal Records and Related Services (AJPES), preuzeto sa:
http://www.ajpes.si/Registers/Annual_Reports/Information#, pristupljeno: 28. Avgust 2015.
- Barley, D. (1995). Accounting in transition in the transitional economy. *European Accounting Review*, 4 (4), 595-623.
- Čekerevac, A. (2007). Globalizacija i reforma socijalne politike U Podunavac M.(Ed) *Godišnjak*, Beograd: Fakultet političkih nauka, 367-385.
- Daske, H. Hail, L. Leuz, C. &Verdi, R. (2008). Mandatory IFRS reporting around the world: Early evidence on the economic consequences, *Journal of Accounting Research*, 46 (5), 1085-1142.
- Daske, H. Hail, L. Leuz, C. & Verdi, R. (2011). Adopting A Label: Heterogeneity in the Economic Consequences Around IAS/IFRS Adoptions, *Journal of Accounting Research*, 51(3), 495-597.
- Deloitte & Touche (2003), International Financial Reporting Standards: Of Growing Importance for U.S. Companies, preuzeto sa:
<http://www.iasplus.com/en/binary/dttdpubs/usifrs.pdf>, pristupljeno: 15. Septembar 2015.
- European Commission (2013). SBA Fact Sheet Former Yugoslav Republic Macedonia, preuzeto sa: http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review/files/countries-sheets/2013/fyrom_en.pdf, pristupljeno: 12. Oktobar 2015.
- Gordon, L.A. Loeb, M.P. & Zhu, W. (2012). The impact of IFRS adoption on foreign direct investment, *Journal of Accounting and Public Policy*, 31 (4), 374-398.
- Исени, Е. (2013). Предизвиците пред сметководствена професија во усогласувањето на законската регулатива со меѓународните стандарди за финансиско известување, со посебен осврт за мали и средни ентитети во Република Македонија У Гацов П. (Ед) Економско-финансиската криза и сметководственото окружување-предизвици за сметководството, ревизијата и финансиите и позиционирањето на сметководствената професија, XV Симпозиум на сметководителите на Република Македонија, Струга: Сојуз на сметководители на Република Македонија, 121-141.
- Ivanović, A. (2014). Uloga revizije poslovanja u kvalitetnom upravljanju privrednim subjektima, *Ekonomski izazovi*, 3 (6): 115-127.
- Jeman, M, Novak, A. (2014). IFR Application in Slovenia, *Accounting and Management Systems*, 13 (2): 351-372.
- Komora ovlašćenih revizora Republike Srbije (KOR), preuzeto sa:
http://www.kor.rs/registri_izdatih_licenci.asp, pristupljeno: 10. Septembar 2015.

- Ivanović, A. (2014). Uloga revizije poslovanja u kvalitetnom upravljanju privrednim subjektima, *Ekonomski izazovi*, 3 (6), 115-127.
- Jeman, M. Novak, A. (2014). IFRS application in Slovenia, *Accounting and Management Systems*, 13 (2), 351- 372.
- Milošević, M. (2012). Harmonizacija finansijskog izveštavanja u bivšim jugoslovenskim republikama, *Ekonomika*, 58 (4), 189-199.
- Prokopović, B. Arsić-Trajković, M. & Pavlova, M. (2014). Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja korporacija u Srbiji, *Ekonomika*, 60 (1), 21-27.
- Agencija za privredne registre Republike Srbije (APR). Saopštenje o poslovanju privrednih subjekata u 2013. godini, preuzeto sa:
<http://www.apr.gov.rs>, pristupljeno: 10. Oktobar 2015.
- The World Bank Centre for Financial Reporting Reform (CFRR). (2014). Report on the Observance of Standards and Codes on Accounting and Auditing, preuzeto sa:
http://www.worldbank.org/ifa/Slovenia_ROSC-AA_2014-Report%20No-ACS9620.pdf, pristupljeno: 28. Avgust 2015.
- Vojnić, D. (2007). Vladimir Veselica: Globalizacija i nova ekonomija, *Ekonomski pregled*, 58 (7-8), 489-494.
- Zakon o bankama (2005). *Službeni glasnik Republike Srbije*, 107/05, 91/10 i 14/15.
- Zakon o bankama (2007, 2009, 2010, 2013). *Službeni vesnik Republike Makedonije*, 67/07, 90/09, 67/10 i 26/13.
- Zakon o hartijama od vrednosti (2005, 2007, 2008). *Službeni vesnik Republike Makedonije*, 95/05, 25/07 i 7/08.
- Zakon o nadzoru osiguranja (2002). *Službeni vesnik Republike Makedonije*, 27/02.
- Zakon o obavljanju računovodstvenih poslova (2012-2014). *Službeni vesnik Republike Makedonije*, 95/12, 188/13 i 27/14.
- Zakon o osiguranju (2000). *Službeni glasnik Republike Slovenije*, 13/00.
- Zakon o osiguranju (2014). *Službeni glasnik Republike Srbije*, 139/14.
- Zakon o porezu na dobit (2010). *Službeni glasnik Republike Slovenije*, 43/10.
- Zakon o porezu na dobit (2014). *Službeni vesnik Republike Makedonije*, 112/14.
- Zakon o privrednim društvima (2011-2015). *Službeni glasnik Republike Srbije*, 36/11...5/15.
- Zakon o privrednim društvima, preuzeto sa: <http://www.mgrrt.gov.si/>, pristupljeno: 28. Jul 2015.
- Zakon o računovodstvu (2013). *Službeni glasnik Republike Srbije*, 62/13.
- Zakon o reviziji (2008). *Službeni glasnik Republike Slovenije*, 65/08.
- Zakon o reviziji (2010, 2011). *Službeni vesnik Republike Makedonije*, 158/10, 135/11.
- Zakon o reviziji (2013). *Službeni glasnik Republike Srbije*, 62/13.
- Zakon o trgovačkim društvima (2004-2012). *Službeni vesnik Republike Makedonije*, 28/04, 84/05, 25/07, 87/08 42/10, 48/10, 24/11 i 166/12.
- Zakon o tržištu kapitala (2011). *Službeni glasnik Republike Srbije*, 31/11.
- Zakonu o porezu na dobit pravnih lica (2014). *Službeni glasnik Republike Srbije* 142/2014.

**NORMATIVE FRAMEWORK AS THE BASIS FOR QUALITY
FINANCIAL REPORTING IN THE REPUBLIC OF SLOVENIA, THE
REPUBLIC OF MACEDONIA AND THE REPUBLIC OF SERBIA**

Abstract: Quality of financial reporting is the precondition for the effective functioning of capital market due to the globalization of business. In the countries of Eastern and Central Europe, during the period of socialism, accounting and preparation of annual accounts was adapted for needs of planned economy. Today, it is necessary to work on harmonization national with international legislation. Also, they need to promote a culture of financial reporting, because economic entities do not understand the essential role and importance of financial reporting for business potential. In this paper, we consider Slovenia's, Macedonia's and Serbia's normative framework of financial reporting system, in order to give the assessment of the current situation and pointed out the possible directions of improvement of this process. The comparative analysis of legal and professional solutions, which regulates financial reporting system in these countries, we learned some inconsistencies of their legislation in relation to international regulations, especially in the part of financial reporting for small and micro enterprises. In Serbia and Macedonia, perceived insufficient engagement of professional organizations and bodies, which requires the reaction of the country in terms of defining and monitoring the implementation of regulations governing the conditions and responsibility for performing accounting and auditing work. This would allow business entities to access financial sources under favourable terms, raising their competitive advantages to quality financial information within financial reports, as well as further development of entrepreneurial activity, which is the generator of the most developed economies in the world.

Keywords: Financial reporting, financial report, IFRS, normative framework, accounting, auditing

Biografije autora

Mr Dragana Ranđelović je zaposlena na Visokoj poslovnoj školi strukovnih studija Leskovac. U decembru 2010. godine izabrana je u zvanje predavač strukovnih studija za finansijsko-računovodstvenu grupu predmeta. Trenutno je angažovana kao nastavnik za predmete Računovodstvo, Finansijsko računovodstvo i bilans, Finansijska kontrola i revizija i Upravljačko računovodstvo. Mr Dragana Ranđelović je objavila petnaestak radova iz oblasti računovodstva, revizije i finansija i bila učesnik naučnih i stručnih skupova i konferencija kako u zemlji, tako i u inostranstvu.

Prof. dr Tadija Đukić, redovni je profesor na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Nišu. Angažovan je na izvođenju nastave na predmetima iz oblasti računovodstva (Finansijsko računovodstvo, Budžetsko računovodstvo, Finansijsko računovodstvo izveštavanje, Računovodstveno vrednovanje finansijskih instrumenata, Finansijsko izveštavanje o novčanim tokovima).